

תאריך:
16.3.2024

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס ממקרא למשנה וממצווה להלכה: עיונים בספרות

הבית השני

הלל מאלי | המחלקה לתנ"ך

שם הקורס | From the Bible to the *Mishna*: Studies in the Development of
the Jewish *Halacha*

מס' הקורס 08-6202-01

הרצאה	סוג הקורס:
2 נ"ז	היקף נ"ז:
תשפ"ה	שנת לימודים:
א	סמסטר:
ב 10 – 12	יום ושעה
ב 12 – 13	שעת קבלה:
hilelmali@gmail.com	מייל מרצה:
_____	קישור לאתר מודל:

תיאור הקורס ותוצרי למידה

תקציר הקורס

הגשר שבין היבשות הספרותיות הגדולות של העם היהודי: המקרא והמשנה, מצוי בספרות היהודית מימי הבית השני שהשתמרה במערות חשוכות בקומראן, ספרות אפלות במנזרים ברחבי אירופה וגניזות נשכחות במזרח. גילוי מטמונים אלו מאפשר לנו להלך על גבי גשר ולהתבונן בתהליך שבו הפך החוק המקראי ('מצווה') למשפט התנאי ('הלכה') ולהבין כיצד התגבשו הדרכים הקדומות לפרש ולדרוש את המקרא.

תוצרי הלמידה

במהלך הקורס תיפגשו עם החיבורים ההלכתיים המרכזיים מימי הבית השני, תבחינו בין הזרמים העיקריים בחברה היהודית בימי הבית השני, תלמדו לשוטט (באמצעות כלים דיגיטליים) ולהתמצא בספרייה היהודית המגוונת מימי הבית השני, תנתחו חוקים מקראיים באופן דיאכרוני ותיפגשו עם כמה מהדרכים הקדומות ביותר באמצעותן ניגשו קוראים יהודיים אל המקרא.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת
1	מבוא [א]: הספרות היהודית מימי הבית השני, סוגות, שפות ותרבויות (סקירה והיכרות עם כלים דיגיטליים)	משימת חקר בכיתה להתמצאות במאגרי המידע.	Shemesh, 2009
2	מבוא [ב]: בין מקרא למשנה ובין מצווה להלכה – בין שאלות פילולוגיות לשאלות פילוסופיות		Collins, 2017
3	ראשית המדרש: ספרי עזרא-נחמיה (מעמד הקריאה בתורה)		כהן, תשס"ט; Kratz, 2006
4	ראשית המדרש: ספרי עזרא-נחמיה (חג הסוכות)	ניתוח טקסטואלי בזוגות	Fishbane, 1989
5	ראשית המדרש: ספר דברי הימים (חוק הפסח)	ניתוח טקסטואלי בזוגות	זליגמן, תש"ם
6	ראשית המדרש: פשר חבקוק וספרות הפשרים		מזרחי, תשפ"ב
7	ההלכה בימי הבית השני [מבוא]: מסיני אל האבות		Kugel, 1993; Anderson, 1994; Kugler, 1996; Himmelfarb, 2004

Mali, 2024	התנסות בעבודה עם כתבי היד היווניים והארמיים	'מסיני לבראשית': חיבור לוי הארמי (עולת התמיד)	8
Feldman, 2020		'מסיני לבראשית': חיבור לוי הארמי (דיני הטהרה)	9
Machiela, 2018	עבודה עם הספרייה הדיגיטלית של המגילות	מסיני לבראשית: המגילה החיצונית לבראשית (נטע רבעי והמעשרות)	10
		מסיני לבראשית: המגילה החיצונית לבראשית (קורבנות נח)	11
ורמן, תשע"ה		מסיני לבראשית: ספר היובלים (דם, טהרה ומקדש)	12
הלברטל, תשע"ג		לקראת סיכום: מה בין מצווה להלכה?	13
		מבוא לסמסטר ב' והנחיות לעבודת בית	14

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

הערכה מעצבת מטלת ביניים

לקראת סוף השליש הראשון של הקורס תידרשו להגיש תרגיל קצר (1–2 עמודים): לבחור חוק מקראי אחד ולהציבו במסגרת דיאכרונית וסינכרונית לצורך העלאת שאלות הנוגעות להתפתחותו. הציון על עבודה זו יהווה 30% מהציון הסופי.

ציון סופי

עם סיום הקורס תידרשו להגיש עבודה קצרה המבוססת על חוק מקראי אחד ותציגו באופן השוואי מפורט (3–4 עמודים). הציון על עבודה זו יהווה 70% מהציון בקורס.

משקל בציון הסופי	תיאור התוצר
30% מהציון הסופי.	מטלת ביניים (חוק התורה בימי שיבת ציון)
70% מהציון הסופי.	עבודת בית: קריאה השוואתית בחוק בימי הבית השני

דרישות הקורס

מטלות – במהלך הקורס יידרש הסטודנט להשתתף בתרגילים שיבוצעו בכיתה ובתרגילים להכנה בבית. נוכחות – בקורס זה יש חובת נוכחות של 80%

דרישות קדם

אין דרישות קדם מלבד ידיעת עברית ואוריינות בסיסית במקורות יהודיים עתיקים (תנ"ך, ספרות חז"ל).
מומלץ למשתתפי קורס זה להמשיך אל הקורס 'ההלכה במגילות מדבר יהודה' שיתקיים בסמסטר ב' (מס'
קורס _____)

ביבליוגרפיה: תכנים עדכניים לעיון בקריאה, צפיה והאזנה

1. הוברטל, מ', "תולדות ההלכה והופעת ההלכה", דיני ישראל כט (תשע"ג), עמ' 1–23.
2. רמון, כ', ספר היובלים: מבוא, תרגום ופירוש, ירושלים תשע"ה
3. זליגמן, י"א, "ניצני מדרש בספר דברי הימים", תרביץ מט (תש"ם), עמ' 3–14.
4. כהן, ח', "המהפכה הרוחנית של עזרא הסופר ובני דורו, עיון ספרותי-תיאולוגי בעזרא ג ובנחמיה ח",
בית מקרא נד (תשס"ט), עמ' 69–83.
5. מזרחי, נ', פשר חבקוק: פירוש עכשווי למגילה עתיקה, ירושלים תשפ"ב.
6. Collins, J. J., *The Invention of Judaism: Torah and Jewish Identity from Deuteronomy to Paul*, Oakland 2017. (הפניות לעמודים ספציפיים יינתנו בשיעור)
7. Feldman, L. M., "Sanitized Sacrifice in Aramaic Levi's Law of the Priesthood," *JAJ* 11 (2020), pp. 343–368.
8. Himmelfarb, M., "Earthly Sacrifice and Heavenly Incense: The Law of the Priesthood in Aramaic Levi and Jubilees," in R. S. Boustán, and A. Yoshiko Reed (eds.), *Heavenly Realms and Earthly Realities in Late Antique Religions*, Cambridge 2004, pp. 103–122.
9. Fishbane, M., *Biblical Interpretation in Ancient Israel*, Oxford 1985.
10. Kratz, R. G., "Temple and Torah: Reflections on the Legal Status of the Pentateuch between Elephantine and Qumran," in G. N. Knoppers and B. M. Levinson (eds.), *The Pentateuch as Torah: New Models for Understanding Its Promulgation and Acceptance*, Winona Lake 2006, pp. 77–103.
11. Kugel, J., "Levi's Elevation to the Priesthood in Second Temple Writing," *HTR* 86 (1993), pp. 1–64.
12. Kugler, R. A., *From Patriarch to Priest: The Levi-Tradition from Aramaic Levi to Testament of Levi*, Atlanta 1996.
13. Machiela, D. A. *The Dead Sea Genesis Apocryphon: A New Text and Translation with Introduction and Special Treatment of Columns 13–17*, Leiden 2009.

14. Mali, H., "Priestly Offering: Law and Narrative in the Aramaic Levi Document," *HTR* 117 (2024), pp. 1–20.
15. Noam, V., "The Dual Strategy of Rabbinic Purity Legislation," *JSJ* 29 (2008), pp. 471–512.
16. Novick, T., "Holiness in the Rabbinic Period," in A.L. Mittleman (ed.), *Holiness in Jewish Thought*, Oxford 2018, pp. 35–53.
17. Shemesh, A., *Halakhah in the Making: The Development of Jewish Law from Qumran to the Rabbis*, Berkeley 2009.